

Abagg

Dienstverleningscentrum
't Zwart Goor

Ambulante Begeleiding Aan Geïnterneerden met een verstandelijke beperking in de Gevangenis

Geïnterneerden met een verstandelijke beperking of een autismespectrumstoornis vormen reeds jaren een moeilijke doelgroep op de wachtlijsten in de gehandicaptenzorg. Deze mensen pleegden een strafbaar feit maar zijn, vanwege hun handicap en/of gedrags- en emotionele stoornis, voor deze feiten niet verantwoordelijk. Als gevolg daarvan worden ze ontoerekeningsvatbaar verklaard. Omdat de noodzakelijke opvang en begeleiding niet of slechts zeer beperkt aanwezig is, verblijven deze geïnterneerden, vaak in schrijnende omstandigheden, in strafinrichtingen, meerbepaald de afdelingen voor sociaal verweer in Merksplas en Turnhout.

Het dienstverleningscentrum 't Zwart Goor engageert zich om voor deze doelgroep, zowel op korte als op langere termijn, oplossingen te zoeken.

Door hun handicap vonden deze mensen binnen de gevangensmuren geen aansluiting bij het bestaande aanbod van werk, ontspanning en vorming. Zonder enige vorm van begeleiding of daginvulling, liet men hen bijna volledig aan

hun lot over. Toch hebben zij, net zoals anderen, recht op gepaste zorg en ondersteuning. Deze opvang is echter niet mogelijk in een gewoon gevangenisregime.

Daarom nam het dienstverleningscentrum 't Zwart Goor in 1996 het initiatief om de medewerkers van de gevangenis te ondersteunen. We gaven adviezen over mogelijke ondersteuning- en hulpvragen van mensen met een verstandelijke beperking en eventueel bijkomende gedrags- of psychische problemen, maar door de beperkte middelen kwam dit vooral neer op het mee nadenken over mogelijke knelpunten. Onze inbreng zorgde op die manier niet voor een significante verbetering van de leefomstandigheden. In 2002 kreeg 't Zwart Goor de gevraagde subsidies om een ambulante project op te starten in de strafinrichting van Merksplas: het project 'Abagg' werd geboren.

Momenteel zet het dienstverleningscentrum 't Zwart Goor voor dit project een team van 6 begeleiders in, ondersteund door een psycholoog/orthopedagoog en een maatschappelijk werker. Met de overheid werd een '*convenantregeling tijdelijke maatregelen*' getekend, voor 16 plaatsen dagcentrum.

Het team heeft een specifiek begeleidingsaanbod voor een zestigtal geïnterneerden. Deze ambulante begeleiding gebeurt uiteraard in nauwe samenwerking met de strafinrichting.

Doelgroep

De meeste cliënten hebben een lichte tot matige verstandelijke beperking of een autismespectrumstoornis met bijkomend een

ernstige gedrags- en/of psychische stoornis. Door hun beperkte weerbaarheid zijn ze in de gevangenis helaas vaak het slachtoffer van allerlei misbruiken.

Het gepleegde delict waarvoor deze mensen werden geïnterneerd, kende meestal een lange problematische voorgeschiedenis. Vanwege hun gedrags-, emotionele en/of psychische problemen konden ze onvoldoende rekenen op een familiaal of professioneel netwerk. Hun beperkingen (verstandelijke handicap, beperkt inlevingsvermogen, impulscontroleproblemen, gebrekkige waarden en normen, lage frustratietolerantie, ...) zijn niet te genezen. Zij hebben nood aan een aangepaste woon- en leefsituatie en precies door het gebrek aan aangepaste ondersteuning, belanden ze vaak in de gevangenis.

Door de vele faalervaringen die ze achter de rug hebben, merken we nu o.a. een voortdurende schrik om opnieuw te worden afgewezen. Ze kampen met ernstige minderwaardigheidsgevoelens en een negatief zelfbeeld.

Doorstroming

Vanuit het idee dat deze mensen in de gevangenis niet op hun plaats zitten, beogen we in de eerste plaats een geslaagde reïntegratie van deze mensen in de maatschappij of een doorstroming naar een geschikte hulpverleningsvorm. Maar dit verloopt moeilijk : er zijn lange wachtlijsten en er is een gebrek aan gespecialiseerde instellingen met voldoende veiligheidsgaranties. Ook de negatieve etikettering omwille van het contact met justitie maken dat deze doorstroming erg moeilijk verloopt of voor een aantal mensen zelfs onmogelijk is.

Daarom werken we aan een goede beeldvorming van deze doelgroep. We brengen daarbij de totale cliënt in kaart met het oog op een handelingsplan en een aangepaste doorverwijzing. Regelmatig zijn cliënten nog niet bekend binnen het Vlaamse zorglandschap en ontbreekt het PEC-dossier voor de aanvraag van de noodzakelijke zorg bij het Vlaamse Agentschap. Van zodra deze aanvraag loopt, melden we de cliënten aan op de CRZ (Centrale Registratie Zorgvragen) om een plaats te vinden in een voorziening binnen de gehandicaptenzorg, aangepast aan het functioneringsniveau en de specifieke zorgvragen van de cliënt.

Naast de gebrekkige diagnostische beeldvorming belemmerde ook de deprivatie, die optreedt na een jarenlang verblijf in een strafinrichting, de doorstroming van deze cliënten. De afwezigheid van een normaal dagritme met verzorgingsmomenten, aangepaste activiteiten en bezigheden

maakten de overstap naar een activerend aanbod in een aangepaste voorziening erg moeilijk. In de strafinrichting was er bovendien onvoldoende aandacht voor sociale vaardigheden en het leren samenleven met anderen. De behandeling

en begeleiding van de gedragsproblemen was daarenboven bijna exclusief medicamenteus.

In het verleden strandde de doorstroming dan ook vaak op het feit dat deze mensen in hun nieuwe, prikkelrijke en ontwikkelingsgerichte omgeving overvraagd werden. Soms liep het zodanig mis dat ze noodgedwongen naar de strafinrichting terugkeerden. Een degelijke, aangepaste

voorbereiding was nodig om de doorstromingspoging te laten lukken. Deze voorbereiding, een normalisatie van de leefsituatie in de strafinrichting, is dan ook de kern van onze begeleiding en behandeling.

De combinatie van een betere diagnostiek en een verfijnder handelingskader binnen de gevangenis moet de kloof met de voorzieningen daarbuiten dichten. Op die manier heeft een gerichte plaatsing meer slaagkans.

Ondersteuning

Begeleiding

Los van het feit of deze geïnterneerde cliënten in de gevangenis op hun plaats zitten, is het duidelijk dat de gevangenisomgeving te weinig aangepast is aan hun noden.

De begeleiding richt zich vooral op het activeren en motiveren van geïnterneerden, die meestal reeds lang in de gevangenis verblijven. Hun vraag naar ondersteuning is het uitgangspunt voor een aangepaste dagbesteding en

het werken aan hun persoonlijke ontwikkeling. Het begeleidingsaanbod varieert van ondersteuning bij de ochtendhygiëne en het onderhouden van de leefruimte tot aangepaste dagbesteding en werken aan hun persoonlijke ontwikkeling, ...

We houden rekening met hun mogelijkheden, beperkingen en de risicofactoren en streven ernaar om samen met hen een haalbaar leven op maat uit te werken, ook al is dat momenteel noodgedwongen binnen de gevangenismuren.

Op weekdays bieden we ondersteuning van 7u 's ochtends tot 20u 's avonds, 's zaterdags van 8u tot 20u en op zon- en feestdagen van 9u tot 17u.

Afhankelijk van de noden en mogelijkheden van de cliënten krijgen zij bijvoorbeeld hulp bij het tanden poetsen, het aankleden, eten, het lezen en schrijven van hun briefwisseling, het invullen van vrije tijd, ...

Activiteiten

Daarnaast organiseren we groepsactiviteiten zoals koken, sporten, poetsen, strijken, werken in het tuintje, crea, semi-industrieel werk, ...

We plannen, onder begeleiding, heel af en toe uitstapjes met de cliënten. We gaan bijv. op familiebezoek of gaan naar de winkel voor de kookactiviteit. Het volledige team staat in voor de ganse groep, maar iedere cliënt krijgt een individuele begeleider. Deze begeleider is voor hem een aanspreekpunt. Op die manier trachten we een vertrouwensrelatie op te bouwen.

Vanwege hun beperkte cognitieve, emotionele, praktische en sociale vaardigheden hebben deze mensen voortdurend nood aan de aanwezigheid van begeleiding in hun directe omgeving. De meeste cliënten slagen er niet in om zelfstandig een dagritme aan te houden en hebben begeleiding nodig bij het structureren en organiseren van het dagverloop. Ook de vrije tijd en de dagbesteding wordt voor hen georganiseerd en ondersteund. We kunnen onmogelijk verwachten dat zij dit zelf kunnen.

Samenleven

De cliënten leven samen op een relatief kleine oppervlakte. Voor mensen met een beperkt sociaal inzicht en beperkte weerbaarheid is dit een zeer moeilijke opgave. De begeleiding moet daarom continu oog hebben voor groepsdynamische aspecten. Daarom sturen en ondersteunen we de onderlinge contacten.

Emotioneel functioneren heel wat cliënten op het niveau van een kleuter. Omdat dit vaak niet wordt opgemerkt, zijn ze zeer kwetsbaar in een strafinrichting. Bovendien is de kans op overvraging groot. Deze cliënten ervaren geen basisveiligheid, waardoor begeleiding continu in hun nabijheid moet zijn om veiligheid en houvast te bieden.

Gedragsproblemen

Naast de dagelijkse ondersteuning is er ook begeleiding nodig omwille van bijkomende gedrags -en psychische problemen. Door hun verstandelijke en emotionele beperking en hun verleden, hebben de cliënten weinig empathisch vermogen, hechtingsproblemen, gebrekkige waarden en normen en geen intern geweten. De leerbaarheid op deze vlakken blijft ook erg beperkt. We moeten hen daarom voortdurend bijsturen en controleren, soms uit een situatie halen of hen een time-out bieden, ...

Samenwerken met Justitie

Het engagement van de begeleiders om voor deze cliënten de nodige activiteiten te organiseren is zeer groot. Daarom is het belangrijk om goede afspraken te maken: waar, met wie, hoe lang, welke materialen wenst men te gebruiken, ...

Uiteraard houdt men daarbij in een gevangenis ook rekening met het veiligheidsaspect. Omdat we een ambulante werking aanbieden op het terrein is een nauwgezette samenwerking onontbeerlijk. Binnen justitie zijn er zeer duidelijke afspraken

en richtlijnen waarmee we rekening moeten houden. De penitentiair beambten (cipiers) spelen hierbij een belangrijke rol. Zij waken erover dat het project past binnen de bredere werking van een gevangenis. Voor elke aanpassing is bovendien de toestemming van de betrokken directeur vereist. Tenslotte is een goed overleg nodig met de psychologen van justitie omdat zij adviezen geven over de geïnterneerden aan de Commissie ter Bescherming van de Maatschappij. We merken dat we, dank zij een open communicatie, ons zorgaanbod en de noodzakelijke veiligheidsgaranties beter op elkaar kunnen afstemmen.

Contactgegevens

Dienstverleningscentrum 't Zwart Goor

Zwart Goor 1

2330 Merksplas

tel.: 014/63.62.11

fax: 014/63.44.96

e-mail: zwartgoor@emmaus.be

www.zwartgoor.be

Het dienstverleningscentrum 't Zwart Goor maakt deel uit van de vzw Emmaüs

